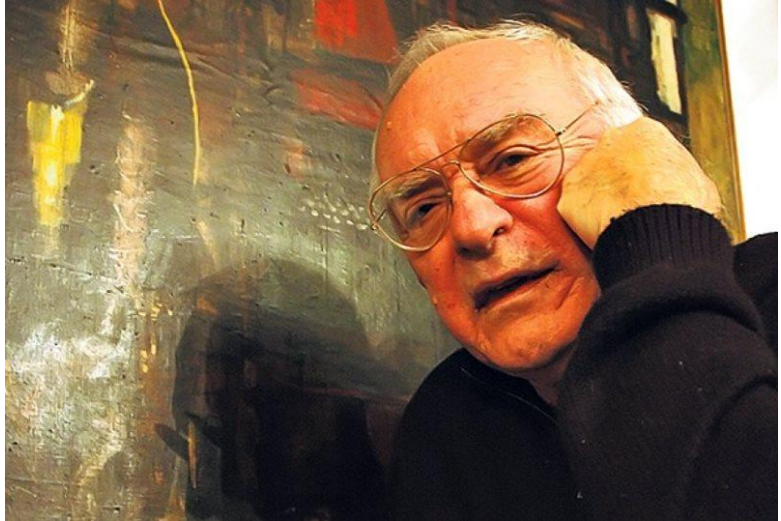

Јаје на око и остале лепоте српског језика – Момо Капор

Матерњи језик је онај језик који дете први научи, који најбоље зна и користи. Односно, језик са којим се особа идентификује и језик којим говори мајка. Можда у овој дефиницији лежи и одговор на чувена питања како превести странцу неке “стандардне”-подразумева се – изразе у српском језику. Најчувеније је јаје на око, али лепоте нашег језика су непрегледне. Нарочито за странце.

Запажање свејеврсног хроничара једног доба и нашег врсног писца, Моме Капора, о непреводивим изразима у српском језику, се може посматрати и као слика једног народа и свега онога што га, заправо, чини.

„Колико ли је тек њима тешко када покушају да преведу непреводиво.“

Пише ми један из Америке: “У вашој причи, коју управо преводим, постоје неки нејасни изрази, па вас молим да ми их објасните. Пишете да је то коштало као “**кајгана светог Петра**”. Одакле знате да је св. Петар јео омлете? Ако је, пак, јео, колико је могла да кошта та кајгана када је толико скупа? Од колико јаја? У којој валути је плаћена? Да ли бих тај израз могао да преведем као: “St.Peter’s scrambled eggs?”

Када смо код јаја, код вас сам пронашао израз “**јаје на око**”? Шта је то? “Egg on eye”? Зашто би неко ставио јаје на око? Да се можда, код вас очна обољења не лече јајима? Унапред захвалан итд.”

Један други ме пита у писму, шта то значи да је малишан био “**пљунути отац**”? Ко му је и зашто испљувао тату? Да ли се код нас пљују очеви и којом приликом? Занима га, такође, израз “**буну се к’о Грк у апсу**” . Због чега је тај Грк затворен код нас и зашто је протествовао? И како је, уопште, могуће да некоме “падне секира у мед”? Откуд секира у меду? Зар се мед не чува у теглама или затвореним посудама?

Са изразом “**спава к’о заклан**”, имао сам највише неприлика. Како превести на цивилизовани језик, да неко тако добро и слатко спава, као да су га преклали? Да ли смо се кроз историју толико дуго клали да нам је покољ већ ушао у метафоричне снове?

Но, највише питања добио сам у вези са поетском сликом да је један тип “**прдноу у чабар**”, то јест, чабрирао, што је потпуно непреводиво ни на какав језик! Мада је и то тешко, човек

би, ипак, лакше могао да објасни какав је неко, кога зову "мртво пувало" (мртав а пуше!), али како објаснити типичан београдски израз који има толико скривених значења, а не значи ништа – "ландара пишоре"! Или када је неко помало блескаст, па га зову "инди-минди-саја-паја"? Да не помињем стари израз: "шатро, Пера, Мика, Лаза"!

Преводиоце занима још и то зашто су за нас толико удаљена баш "шпанска села" (То су за мене шпанска села!), кад има много удаљенијих, као што су, на пример, новозеландска или перуанска? Добро је да се нису сетили да ме питају шта значи "растури га к'о Бугарин ћурку" и због чега се неко "смеје к'о луд на брашно"? Шта има смешно у брашну? Да ли код вас у пекарама раде лудаци? Ипак лакше ми је да одговорим на питање о речима и изразима него о стварима у овој земљи које ни ја, заиста, не умем да објасним.

Укратко, да се послужим речима једне новокомпоноване песме: "Не плачи ми на кућноме прагу, да ми врата не повуку влагу."